

**МІНІСТЕРСТВО ВНУТРІШНІХ СПРАВ УКРАЇНИ
НАЦІОНАЛЬНА АКАДЕМІЯ ВНУТРІШНІХ СПРАВ**

БЕЗУГЛИЙ ЛЕОНІД АНАТОЛІЙОВИЧ

УДК 343.8

**ЗАПОБІГАННЯ НЕЗАКОННОМУ ВІДТВОРЕННЮ ТА
РОЗПОВСЮДЖЕННЮ КОМП'ЮТЕРНИХ ПРОГРАМ І БАЗ ДАНИХ**

12.00.08 – кримінальне право та кримінологія;
кримінально-виконавче право

**Автореферат дисертації на здобуття наукового ступеня кандидата
юридичних наук**

Київ – 2013

Дисертацією є рукопис

Робота виконана в Національній академії внутрішніх справ,
Міністерство внутрішніх справ України

Науковий керівник кандидат юридичних наук, доцент
Піщенко Геннадій Іванович,
Національна академія внутрішніх справ,
доцент кафедри кримінології та кримінально-виконавчого права

Офіційні опоненти:

доктор юридичних наук, професор

Осадчий Володимир Іванович,
Національний технічний університет України «КПІ»,
професор кафедри теорії держави і права

кандидат юридичних наук, старший науковий співробітник

Гавловський Владислав Данилович,
Міжвідомчий науково-дослідний центр з
проблем боротьби з організованою злочинністю
при Раді національної безпеки і оборони України,
начальник відділу

Захист відбудеться «16» травня 2013 р. о 14⁰⁰ годині на засіданні спеціалізованої
вченої ради Д 26.007.03 у Національній академії внутрішніх справ за адресою: ДП
-680, Київ, пл. Солом'янська, 1

З дисертацією можна ознайомитись у бібліотеці Національної академії внутрішніх
справ за адресою: ДП-680, Київ, пл. Солом'янська, 1

Автореферат розісланий «10» квітня 2013 р.

Учений секретар
спеціалізованої вченої ради

А.Г. Чубенко

ЗАГАЛЬНА ХАРАКТЕРИСТИКА РОБОТИ

Актуальність теми. В умовах прагнення України бути повноправним членом світового співтовариства, основними завданнями сьогодення є дотримання світових стандартів у сфері охорони об'єктів інтелектуальної власності та створення такого механізму регулювання відносин у цій сфері, який за умов відповідності міжнародним вимогам служив би національним інтересам. Програмне забезпечення, що в умовах стрімкого технологічного розвитку постійно удосконалюється відповідно до вимог сучасності, є тим об'єктом інтелектуальної власності, який зазнає найбільшого впливу від правопорушень, що, в свою чергу, обумовлені суттєвою різницею між витратами інтелектуальних ресурсів на створення комп'ютерних програм та витратами на їх незаконне копіювання та розповсюдження.

Американським Альянсом виробників програмного забезпечення (BSA), який входить до Міжнародного альянсу інтелектуальної власності (ІПА) було констатовано, що у 2003 р. в Україні рівень злочинів пов'язаних з незаконним відтворенням та розповсюдженням комп'ютерних програм і баз даних становив 91 % (на кожному з досліджених 100 комп'ютерів на 91 було виявлено піратське програмне забезпечення). Надалі спостерігалось певне зменшення цього рівня (у 2007 р. – 83 %), але починаючи з 2008 р. спостерігається поступове зростання рівня комп'ютерного піратства, і, у 2011 р. він сягнув 86 %.

Такі негативні тенденції свідчать про те, що перед правоохоронними органами постають нові завдання щодо визначення стратегічних напрямів їх діяльності, пошуку нових підходів до боротьби з комп'ютерним піратством, які б відповідали реаліям та враховували тенденції розвитку суспільства й держави.

Теоретичним підґрунтям дослідження є праці вітчизняних і зарубіжних учених, присвячені проблемам запобігання злочинним порушенням авторських прав, проблеми детінізації економіки та відповідальності за вчинення злочинів у сфері інтелектуальної власності, зокрема В. І. Антипова, Л. І. Арукші, О. М. Бандурки, Ю. В. Бауліна, В. Т. Білоуса, А. М. Бойка, А. Ф. Волобуєва, В. О. Глушкова, В. В. Голіни, Н. О. Гуторової, І. М. Даньшина, О. М. Джужі, О. О. Дудорова, А. П. Закалюка, О. Г. Кальмана, М. І. Камлика, В. В. Коваленка, О. Є. Користіна, О. М. Костенка, В. В. Лисенка, О. М. Литвинова, М. І. Мельника, П. В. Мельника, В. Ф. Опришка, М. А. Погорецького, В. М. Поповича, В. А. Предборського, Б. Г. Розовського, А. В. Савченка, С. С. Чернявського, Ю. С. Шемшученка, О. Ю. Шостко, В. І. Шакуна та ін.).

У науковій літературі ще немає монографічних праць, в яких було б системно досліджено кримінально-правову та кримінологічну характеристику злочинів, пов'язаних із незаконним відтворенням та розповсюдженням комп'ютерних програм і баз даних. Водночас комплексний концептуальний аналіз проблем запобігання злочинам у сфері незаконного відтворення та розповсюдження комп'ютерних програм і баз даних є актуальним завданням вітчизняної кримінологічної науки, оскільки набуває ознак масштабної міждисциплінарної наукової проблеми. Зазначені обставини й зумовили актуальність та обрання теми дисертаційного дослідження.

Зв'язок роботи з науковими програмами, планами, темами. Дисертацію виконано відповідно до Стратегії національної безпеки України (Указ Президента України від 12 лютого 2007 р. № 105/2007), Рішення Ради національної безпеки і оборони України «Про стан злочинності у державі та координацію діяльності органів державної влади у протидії злочинним проявам та корупції» (Указ Президента України від 27 жовтня 2009 р. № 870/2009), Державної програми профілактики правопорушень на період до 2015 р. (розпорядження Кабінету Міністрів України від 29 вересня 2011 р. № 1911), Концепції державної політики у сфері боротьби з організованою злочинністю (Указ Президента України від 21 жовтня 2011 р. № 1000/2011), Пріоритетних напрямів дисертаційних досліджень МВС України, що потребують першочергового розроблення і впровадження у практичну діяльність органів внутрішніх справ України на період 2010–2014 рр. (наказ МВС України від 29 липня 2010 р. № 347). Тема дисертаційного дослідження затверджена Вченою радою Київського національного університету внутрішніх справ (нині – Національна академія внутрішніх справ) (протокол № 15 від 27 листопада 2007 р.) та включена до планів науково-дослідних і дослідно-конструкторських робіт Національної академії внутрішніх справ на 2010–2012 рр. Тему дисертації зареєстровано Координаційним бюро Національної академії правових наук України (№ 573, 2007 р.).

Мета і задачі дослідження. *Метою* роботи є розроблення науково обґрунтованих концептуальних засад запобігання злочинам у сфері незаконного відтворення та розповсюдження комп'ютерних програм і баз даних.

Для досягнення зазначеної мети було поставлено такі *задачі*:

- дослідити історичний розвиток встановлення кримінальної відповідальності за порушення авторського права на комп'ютерні програми та бази даних;
- розкрити зміст міжнародного, національного та зарубіжного регулювання щодо встановлення кримінальної відповідальності за незаконне відтворення та розповсюдження комп'ютерних програм і баз даних;
- сформулювати поняття незаконного відтворення та розповсюдження комп'ютерних програм і баз даних в Україні та зарубіжних країнах;
- дати кримінально-правову характеристику незаконного відтворення та розповсюдження комп'ютерних програм і баз даних в Україні;
- здійснити кримінологічний аналіз незаконного відтворення та розповсюдження комп'ютерних програм і баз даних та осіб, які вчиняють такі незаконні дії;
- надати кримінологічну характеристику незаконного відтворення та розповсюдження комп'ютерних програм і баз даних;
- дослідити причини та умови незаконного відтворення та розповсюдження комп'ютерних програм і баз даних;
- розробити систему заходів загальносоціального та спеціально-кримінологічного запобігання незаконному відтворенню та розповсюдженню комп'ютерних програм та баз даних;

– підготувати та запропонувати правоохоронним органам України методичні рекомендації щодо запобігання незаконному відтворенню та розповсюдженню комп'ютерних програм та баз даних.

Об'єкт дослідження – суспільні відносини, що виникають у зв'язку із вчиненням злочинів, пов'язаних із порушенням авторського права і суміжних прав.

Предмет дослідження – запобігання незаконному відтворенню та розповсюдженню комп'ютерних програм і баз даних в Україні.

Методи дослідження. При проведенні дослідження для вирішення поставлених задач використовувались у комплексі загальнонаукові та спеціальноправові методи. Методологічну основу дисертації становить *діалектичний метод* наукового пізнання соціально-правових явищ в їх суперечностях, розвитку та змінах, що дає можливість об'єктивно оцінити рівень й ефективність запобігання незаконному відтворенню та розповсюдженню комп'ютерних програм та баз даних в Україні. За допомогою *історичного* методу з'ясовано історичні передумови правового регулювання авторського права на комп'ютерні програми та бази даних (підрозділи 1.1, 1.2); *формально-логічного* методу проаналізовано сутність досліджуваних категорій і правових явищ, їх елементно-компонентний склад, виявлено елементи правового механізму запобігання злочинам, сформульовано понятійно-категорійний апарат (підрозділи 1.2, 1.3). *Порівняльно-правовий* метод використано при аналізі чинного законодавства та міжнародних нормативних актів, що визначають порядок діяльності правоохоронних органів України та міжнародних поліцейських організацій стосовно запобігання відтворенню та розповсюдженню комп'ютерних програм та баз даних (підрозділи 1.1, 1.3, 2.1, 3.1, 3.2, 3.3); *статистичний* – при аналізі емпіричних даних та у процесі дослідження статистичного матеріалу з метою отримання математичного підґрунтя опрацювання результатів опитування, анкетування та обґрунтування висновків дисертації (підрозділи 2.1, 2.2); *формальної логіки* (аналіз та синтез, гіпотеза) – при визначенні основних напрямів наукової роботи, головних проблемних питань, ідеї та логіки дисертаційного дослідження (підрозділ 1.1); *соціологічний метод* (опитування, експертних оцінок).

Емпіричну базу дослідження становлять аналітичні та статистичні матеріали за 2004–2012 рр. Міністерства внутрішніх справ України, Державної прикордонної служби України, Державної митної служби України та Служби безпеки України; результати аналізу слідчої практики виявлення та розслідування незаконного відтворення та розповсюдження комп'ютерних програм та баз даних; результати анкетування 420 працівників підрозділів по боротьбі з економічною злочинністю МВС України, вивчення 82 кримінальних справ у різних регіонах України (Львівській, Київській, Донецькій, Харківській областях та АР Крим).

Наукова новизна одержаних результатів полягає в комплексному дослідженні правових та організаційних засад діяльності правоохоронних органів щодо запобігання злочинам у сфері незаконного відтворення та розповсюдження комп'ютерних програм і баз даних. Сформульовані положення і рекомендації надали можливість отримати систему теоретичних та практичних поглядів на стан, тенденції і перспективи розвитку цього напрямку діяльності та запропонувати

конкретні шляхи їх реалізації у законотворчому процесі та практичній діяльності правоохоронних органів України. У дисертації обґрунтовано низку нових концептуальних положень, висновків і рекомендацій, що мають важливе теоретичне та практичне значення, зокрема:

вперше:

- обґрунтовано, що суспільно-правова обумовленість криміналізації незаконного відтворення та розповсюдження комп'ютерних програм і баз даних визначається негативними наслідками неналежного забезпечення та розповсюдження права інтелектуальної власності;

- на основі міждисциплінарного підходу (аналізу теоретичних положень кримінального права, кримінології, цивільного права та економіко-правових дисциплін), а також узагальнення розроблень зарубіжних авторів визначено категорії «комп'ютерне піратство»; «незаконне відтворення комп'ютерних програм і баз даних» та «незаконне розповсюдження комп'ютерних програм і баз даних», що є основою для подальшої диференціації профілактичних заходів;

- обґрунтовано доцільність доповнення диспозиції статті 176 КК України, щодо конкретизації суб'єкта авторського права, якому завдається матеріальна шкода в результаті протиправного діяння;

- доведено необхідність доповнення змісту примітки до статті 176 КК України положеннями, що закріплювали б механізм визначення матеріальної шкоди, завданої порушенням авторського права або суміжних прав;

- розроблено методичні рекомендації щодо запобігання правоохоронними органами незаконному відтворенню та розповсюдженню комп'ютерних програм і баз даних в Україні на основі зарубіжного досвіду та діяльності міжнародних правоохоронних органів;

удосконалено:

- класифікацію заходів загальносоціального та спеціально-кримінологічного запобігання незаконному відтворенню та розповсюдженню комп'ютерних програм і баз даних, серед яких виділено заходи політичного, правового, економічного, ідеологічного, інформаційного, організаційного, технічного характеру;

- систематизацію основних причин та умов, які сприяють вчиненню незаконного відтворення та розповсюдження комп'ютерних програм і баз даних, за політичними, правовими, організаційними, технічними та іншими ознаками;

- кримінологічну класифікацію регіональних особливостей незаконного відтворення та розповсюдження комп'ютерних програм і баз даних, зокрема досліджено стан та тенденції такої злочинності й виокремлено специфічні її територіальні закономірності;

дістали подальший розвиток:

- основні ознаки комп'ютерного піратства, зокрема: а) протиправний та винний характер діяння; б) порушення права чужої інтелектуальної власності; в) наявність суб'єкта та специфічних мотивів і мети посягання;

- типологія осіб, винних у незаконному відтворенню та розповсюдженню комп'ютерних програм і баз даних, в основі якої лежать мотиви такого посягання (корисливість, кар'єризм та ін.);

– систематизація напрямів запобігання незаконному відтворенню і розповсюдженню комп'ютерних програм і баз, до яких віднесено: виявлення осіб, схильних до вчинення аналізованих злочинів; вивчення таких осіб; безпосередня профілактична роботи з особами, які раніше вчиняли злочинні порушення авторських і суміжних прав; контроль, перевірка та оцінка органами внутрішніх справ результатів індивідуальної профілактики щодо таких осіб.

Практичне значення одержаних результатів полягає в тому, що матеріали дослідження впроваджено як рекомендації:

– *у законотворчу діяльність* – для вдосконалення законодавчого та відомчого нормативно-правового регулювання діяльності з протидії зазначеним злочинам (акт впровадження Комітету Верховної Ради України з питань законодавчого забезпечення правоохоронної діяльності від 22.05.2012 р. № 04-19/14-1150);

– *у практичну діяльність* органів внутрішніх справ України – щодо застосування законодавства про відповідальність за злочини, у сфері незаконного відтворення та розповсюдження комп'ютерних програм і баз даних (акт впровадження Головного слідчого управління МВС України від 24.03.2012 р.);

– *у навчальний процес* – як матеріали для підготовки відповідних навчально-методичних і наукових видань та для проведення різноманітних занять із курсу «Кримінологія» та «Профілактика злочинів» (акт впровадження Національної академії внутрішніх справ від 31.05.2012 р.).

Особистий внесок здобувача. Викладені в дисертації положення, що становлять новизну роботи, розроблено автором особисто. Наукові ідеї та розробки, що належать співавторам опублікованих праць, у дисертації не використовувалися. У навчальному посібнику «Протидія кіберзлочинності в Україні: правові та організаційні засади» особистий внесок дисертанта становить 20 %.

Апробація результатів дисертації. Основні положення та висновки дисертації оприлюднені автором у виступах на міжнародних та всеукраїнських науково-практичних конференціях: «Формування громадянського суспільства та правової держави в контексті Європейської інтеграції» (м. Київ, квітень 2006 р.); «Науковий потенціал сучасної юриспруденції» (м. Тернопіль, грудень 2009 р.); «Проблеми розбудови держави та громадянського суспільства в Україні» (м. Київ, квітень 2010 р.); «Шляхи реформування правової системи України» (м. Луцьк, березень 2011 р.); «Взаємодія слідчого зі спеціалістами експертних підрозділів ОВС у ході дослідчої перевірки: проблемні питання» (м. Київ, грудень 2011 р.); «Актуальні питання державотворення в Україні очима молодих науковців» (м. Тернопіль, лютий 2012 р.); «Державотворення та правотворення в період реформ: питання теорії та практики» (м. Київ, квітень 2012 р.).

Публікації. Основні положення та висновки дослідження, що сформульовані в дисертації, відображено в 18 наукових публікаціях, серед яких шість статей – у виданнях, включених МОН України до переліку наукових фахових видань з юридичних наук, 11 статей – у збірниках тез наукових доповідей, оприлюднених на науково-практичних конференціях і навчальному посібнику.

Структура дисертації. Робота складається із вступу, трьох розділів, що містять дев'ять підрозділів, висновків, списку використаних джерел (440 найменувань) та шести додатків. Повний обсяг дисертації становить 298 сторінок, з них загальний обсяг тексту – 213 сторінок.

ОСНОВНИЙ ЗМІСТ РОБОТИ

У **вступі** обґрунтовано актуальність обраної теми дисертації; зазначено зв'язок роботи з науковими програмами, планами, темами; визначено мету, задачі, об'єкт, предмет, методи дослідження; розкрито наукову новизну, теоретичне та практичне значення одержаних результатів; надано відомості щодо шляхів і форм їх упровадження й апробації, а також щодо кількості публікацій, структури й обсягу роботи.

Розділ 1 «Соціально-правова природа незаконного відтворення та розповсюдження комп'ютерних програм і баз даних» складається з трьох підрозділів та присвячений дослідженню соціально-правової природи й кримінально-правової характеристики незаконного відтворення та розповсюдження комп'ютерних програм і баз даних.

У *підрозділі 1.1. «Соціально-правова обумовленість криміналізації незаконного відтворення та розповсюдження комп'ютерних програм і баз даних»* зокрема, обґрунтовано, що соціально-правова обумовленість та криміналізація незаконного відтворення та розповсюдження комп'ютерних програм і баз даних визначається такими наслідками, що зокрема: 1) підривають індустрію інтелектуальної власності, що у свою чергу негативно позначається на можливості реалізації творчого потенціалу конкретних авторів-розробників програмного забезпечення і баз даних; 2) підривають економічну міць України, тому що в бюджет не надходять значні суми податків; 3) підривають міжнародний авторитет України – цивілізованими країнами вона не сприймається як правова держава й надійний діловий партнер, що перешкоджає інвестуванню в економіку України іноземних капіталів; 4) призводять до масового порушення авторських прав на комп'ютерні програми і бази даних, сприяють правовому нігілізму, тому що є для населення наочним прикладом відкритої зневаги законом з боку комп'ютерних піратів і нездатності держави переломити ситуацію; 5) формують надприбутки, що утворюються в ході злочинної діяльності контролюються й використовуються організованою злочинністю.

На відміну від ст. 136 КК УРСР (1960 р.) «Порушення авторських прав», яка містила лише один відповідний склад злочину, у ст. 176 КК України (2001 р.) «Порушення авторського права і суміжних прав» законодавець сформулював три різні за своєю юридичною природою склади злочину (ч. 1 ст. 176, ч. 2 ст. 176 та ч. 3 ст. 176), за кожен з яких встановлено різні покарання.

У *підрозділі 1.2. «Кримінально-правовий аналіз незаконного відтворення та розповсюдження комп'ютерних програм і баз даних»* досліджуються елементи складу аналізованого злочину.

Обґрунтовано, що основним безпосереднім об'єктом незаконного відтворення та розповсюдження комп'ютерних програм і баз даних,

передбаченого ст. 176 КК України, є авторське право, майнові права легального виробника матеріальних носіїв, на яких зафіксовані об'єкти авторського права та встановлений порядок здійснення службовими особами своїх повноважень, а додатковим факультативним – порядок здійснення господарської діяльності, пов'язаної із виготовленням та розповсюдженням об'єктів інтелектуальної власності.

Характерною рисою порушення авторських прав на комп'ютерні програми і бази даних є спрямованість на систематичне отримання прибутку, що вимагає певного рівня організованості злочинної діяльності.

Об'єктивна сторона злочину характеризується активними діями.

Основними способами вчинення даних злочинів є: 1) незаконне відтворення комп'ютерних програм, баз даних; 2) незаконне розповсюдження комп'ютерних програм, баз даних; 3) інші умисні порушення авторського права на комп'ютерні програми, бази даних, під якими розуміють будь-які дії, як пов'язані, так і не пов'язані з незаконним відтворенням або незаконним розповсюдженням комп'ютерних програм, баз даних, якими (діями) порушуються особисті майнові права суб'єктів авторського права, якими вони наділені відповідно до законодавства, зокрема, привласнення права, тобто його використання без згоди суб'єкта авторського права.

Суб'єктом злочину, передбаченого ч. 1 ст. 176 КК України, є фізична осудна особа, якій до вчинення злочину виповнилося 16 років (загальний суб'єкт). А суб'єкт злочину, передбаченого ч. 3 ст. 176 КК України, є спеціальний: службова особа, в підлеглих якій знаходиться автор, інша особа, яка має авторське право на комп'ютерну програму або базу даних.

Суб'єктивна сторона складу злочину, передбаченого ч. 1 ст. 176 КК України, характеризується прямим умислом, а вина у формі необережності можлива лише щодо настання наслідків – матеріальної шкоди у значному розмірі.

Кваліфікуючими ознаками ст. 176 КК України є вчинення злочину повторно; за попередньою змовою групою осіб; із завданням матеріальної шкоди у великому розмірі; вчинення злочину службовою особою з використанням службового становища; вчинення організованою групою; із завданням матеріальної шкоди в особливо великому розмірі.

У підрозділі 1.3. «Міжнародна та зарубіжна практика встановлення кримінально-правової відповідальності за незаконне відтворення та розповсюдження комп'ютерних програм і баз даних» проаналізовано низку міжнародно-правових актів, зокрема Бернську конвенцію по охороні літературних і художніх творів, Всесвітню конвенцію про авторське право, Угоду про торговельні аспекти прав інтелектуальної власності (ТРИПС), Директиви Європейського парламенту і Ради Європейського Союзу, а також кримінальне законодавство зарубіжних країн (Голландії, Франції, Болгарії, Польщі, Литви, Естонської та Латвійської республік, КНР та держав-учасників СНД).

На думку дисертанта, уніфікація й гармонізація кримінального законодавства держав-учасників СНД про відповідальність за замах на інтелектуальну власність в цілому, і комп'ютерні програми і бази даних зокрема, є найважливішим засобом створення єдиної нормативно-правової бази

міждержавного співробітництва країн СНД у цій області.

Розділ 2 «Кримінологічна характеристика незаконного відтворення та розповсюдження комп'ютерних програм і баз даних» складається з трьох підрозділів, у яких досліджено рівень, динаміку та тенденції незаконного відтворення та розповсюдження комп'ютерних програм і баз даних, кримінологічна характеристика осіб, які вчиняють такі злочини, а також причини та умови, що їх обумовлюють.

У підрозділі 2.1. «Рівень, динаміка та тенденції незаконного відтворення та розповсюдження комп'ютерних програм і баз даних» зазначено, що найбільша кількість злочинних порушень авторських прав на комп'ютерні програми і бази даних вчиняється у великих та припортових містах України, що пов'язано з великою щільністю населення, наявністю міжнародних морських портів, ринків збуту, транспортних вузлів, або близькістю кордонів держави.

Основними регіонами за кількістю виявлених злочинів у сфері інтелектуальної власності є м. Київ, Донецька, Дніпропетровська, Харківська та Одеська області, за ними розташувалася – Запорізька, Львівська, Івано-Франківська та Луганська області.

У 2004 році Україна вийшла на друге місце у списку країн, які мають найвищий рівень комп'ютерного піратства. З піратським рейтингом у 91 % Україна поступалася лише В'єтнаму (92 %), обігнавши Китай. Починаючи з 2005 року Україна демонструє динаміку зниження рівня комп'ютерного піратства з-поміж інших країн. З 91 % у 2004 році рівень використання неліцензійного програмного забезпечення українцями знизився у 2008 р. до 84 %. Кількість нелегального програмного забезпечення встановленого на персональних комп'ютерах в Україні у 2009 році зросла на 1 % порівняно з 2008 роком і становила 85 %.

Виробники в Україні несуть значні збитки від діяльності комп'ютерних піратів. Згідно отриманих даних найбільші збитки вони мали у 2008 р. Далі намітилася незначна тенденція до зменшення таких збитків, але вони і надалі продовжують обчислюватися сотнями мільйонів доларів США.

Дана статистика свідчить про негативні тенденції подальшого поширення таких злочинів у майбутньому, адже існуючий стан їх профілактики на даний момент є незадовільним, через неефективність використовуваних заходів.

У підрозділі 2.2. «Кримінологічна характеристика осіб винних у незаконному відтворенні та розповсюдженні комп'ютерних програм і баз даних» визначено основні соціально-демографічні, соціально-рольові, соціально-психологічні й правові характеристики особи.

За результатами вивчення кримінальних справ та опитування працівників правоохоронних органів встановлено, що найбільшу частину осіб, які займаються незаконним відтворення та розповсюдження комп'ютерних програм і баз даних, становлять чоловіки (82 % опитаних), що дещо нижче аналогічного показника для середньостатистичного злочинця в нашій країні. Середньостатистичний вік осіб, які займаються такою злочинною діяльністю, становить 34 роки. Частка осіб у віці старше 60 років серед таких осіб відносно невелика (8 %).

Як правило, суб'єкти злочину, передбаченого ч. 1 ст. 176 КК України, не значаться на обліку в психоневрологічних та наркологічних диспансерах, не були судимі раніше, хоча 7 % із загальної кількості вказаних осіб притягались до кримінальної відповідальності, за аналогічні злочини – 3 %, інші – за різними статтями КК України (крадіжки, хуліганство).

За місцем роботи та навчання дана категорія осіб характеризувалась переважно позитивно.

За інтелектуальними, вольовими, емоційними якостями та темпераментом досліджувані особи в цілому не відрізняються від законослухняних громадян.

Рівень освіти аналізованої категорії осіб у середньому майже в 2 рази вище освітнього рівня середньостатистичного злочинця (84 % опитаних порушників мали вищу освіту).

Автором запропоновано типологію осіб, які порушують авторські права на комп'ютерні програми і бази даних: 1) корисливий тип (30 %); 2) економічний тип (24 %); 3) ігровий тип (14 %); 4) хуліганський тип (12 %); 5) випадковий тип (4 %); 6) марнолюбний тип (4 %); 7) донкіхотський тип (1 %); 8) невизначений (11%).

У підрозділі 2.3. «Причини та умови незаконного відтворення та розповсюдження комп'ютерних програм і баз даних» визначено основні причини та умови, що сприяють незаконному відтворенню та розповсюдженню комп'ютерних програм і баз даних, зокрема:

– економічні: а) надвисока рентабельність таких злочинів; б) несформованість ринку комп'ютерних програм і баз даних; в) критично високий рівень оподаткування легального бізнесу; г) відносна економічна слабкість найбільших легітимних учасників національного ринку комп'ютерних програм і баз даних; д) занадто велика кількість дрібних продавців комп'ютерних програм і баз даних; е) менша «уразливість» незаконного відтворення та розповсюдження комп'ютерних програм і баз даних перед несприятливими економічними факторами (інфляцією, падінням кон'юнктури ринку й т.п.) у порівнянні з легальними формами відповідного виду бізнесу;

– політичні: а) нестабільність курсу соціальних реформ; б) критично високий рівень корумпованості правоохоронної системи, системи податкового й іншого видів контролю за підприємницькою діяльністю; в) незаконне лобіювання вузькокорпоративних інтересів окремих найбільш великих економічних суб'єктів і фінансово-промислових груп на шкоду інтересам індивідуальних підприємців, дрібних і середніх підприємств; г) необґрунтована орієнтація на закордонні моделі економічного устрою; д) зловживання принципом «дозволене все, що не заборонено законом»; е) самоусунення держави від керування багатьма сферами економіки (у тому числі, підприємництвом); ж) протидія іноземних держав просуванню вітчизняної продукції на закордонні ринки.

– правові: 1) незавершеність правової регламентації захисту авторських прав; 2) протиріччя в законодавстві; 3) низький рівень диференціації відповідальності за замах, пов'язані з різними об'єктами інтелектуальної власності; 4) невизначеність низки правових настанов; 5) недостатній рівень суворості відповідальності за порушення авторських прав;

– психологічні: 1) прагнення до наживи; 2) зневага чужою інтелектуальною власністю; 3) упевненість у безкарності; 4) надія на безкарність; 5) презирство до незначного покарання; 6) марнославство; 7) незнання про існування конкретного захищеного авторського або суміжного права; 8) ігрова пристрасть; 9) відновлення справедливості;

– технічні: а) однією з основних причин високого рівня незаконного відтворення та розповсюдження комп'ютерних програм і баз даних є загальносвітовий науково-технічний прогрес. Сучасна технологія дозволяє з мінімальними витратами створити незаконну копію об'єкта авторських прав, який не відрізняється за якістю від аналогічної легальної; б) недоліки засобів ефективного маркування оригіналів комп'ютерних програм і баз даних; в) відносна простота знищення або заміни авторських знаків і знаків правовласників без ушкодження основного об'єкта інтелектуальної власності; г) низький рівень спеціальної технічної оснащеності правоохоронних органів, що не дозволяє з високою ефективністю виявляти й фіксувати факти незаконного відтворення та розповсюдження комп'ютерних програм і баз даних.

Розділ 3 «Особливості запобігання незаконному відтворенню та розповсюдженню комп'ютерних програм і баз даних» складається з трьох підрозділів у яких досліджуються загальносоціальне та спеціально-кримінологічне запобігання незаконному відтворенню та розповсюдженню комп'ютерних програм і баз даних, а також зарубіжний досвід запобігання зазначеному виду злочинів.

У підрозділі 3.1. «Загальносоціальне запобігання незаконному відтворенню та розповсюдженню комп'ютерних програм і баз даних» зазначається, що до основних заходів запобігання незаконному відтворенню та розповсюдженню комп'ютерних програм і баз даних можна віднести: 1) організаційні: а) у структурі державних правоохоронних органів створити спеціальні підрозділи, або передбачити в посадових обов'язках окремих штатних одиниць функції щодо встановлення безпосередніх зв'язків із об'єднаннями авторів і власників авторських прав, іншими професійними і громадськими організаціями, які представляють інтереси правовласників для забезпечення адекватних запобіжних заходів з метою недопущення порушень прав інтелектуальної власності; б) запровадити підвищення кваліфікації працівників правоохоронних органів у сфері протидії комп'ютерному піратству із залученням фахівців захисту прав інтелектуальної власності (наприклад, Науково-дослідний інститут права інтелектуальної власності НАПрН України); в) передбачити систематичне проведення науково-практичних, навчально-методичних конференцій та семінарів з питань захисту інтелектуальної власності, у тому числі із залученням представників правоохоронних органів; г) створити єдиний банк даних «контрафакт-фальсифікат», який поєднував би інформаційні ресурси правоохоронних, контролюючих органів і правовласників, метою якого є інформаційне забезпечення аналітичної діяльності на основі формування внутрішніх (відомчих) та зовнішніх (міжвідомчих) інформаційних потоків з координаційною функцією правоохоронних структур; 2) організаційно-технічні: а) запровадження суворого контролю за технологією виготовлення й «чистотою»

тиражування продукції інтелектуальної власності; б) поступове запровадження загальнодержавної марки на всіх матеріальних носіях; в) до введення загальнодержавної марки доцільне активне впровадження й стимулювання добровільного маркування продукції або інших засобів ідентифікації (наприклад, приховане маркування, яке не видаляється); 3) правові: а) з метою правового врегулювання питань зберігання та утилізації контрафактної продукції необхідно розробити і прийняти нормативний акт (закон, постанову, розпорядження) який би закріпив такі процедурні заходи; б) розробити Положення про єдиний реєстр правовласників об'єктів авторського права і суміжних прав, а також забезпечити обласні експертно-криміналістичні підрозділи зразками легальних екземплярів об'єктів інтелектуальної власності для здійснення порівняльного аналізу в рамках проведення експертиз (досліджень) і методикою їх проведення.

У підрозділі 3.2. «Спеціально-кримінологічне запобігання незаконному відтворенню та розповсюдженню комп'ютерних програм і баз даних» зазначено, що об'єктом спеціально-кримінологічного запобігання незаконному відтворенню і розповсюдженню комп'ютерних програм і баз даних є: криміногенні фактори соціального середовища; причини і умови незаконного відтворення та розповсюдженню комп'ютерних програм і баз даних; індивідуальна поведінка особи, яка може вчинити або вже вчинила такий злочин.

Спеціально-кримінологічне запобігання незаконному відтворенню і розповсюдженню комп'ютерних програм і баз даних спрямоване на виявлення та усунення факторів, що їх обумовлюють і на цій підставі розробка відповідних планів й програм спрямованих на вдосконалення заходів протидії вищезазначеним злочинам.

Серед основних заходів запобігання незаконному відтворенню і розповсюдженню комп'ютерних програм і баз даних, що використовуються органами внутрішніх справ у взаємодії з громадськими об'єднаннями по захисту авторських прав правовласників, виокремлено: а) економічні (контроль за дотриманням законодавства у сфері обігу інтелектуальної власності); б) удосконалення системи економічного аналізу та обліку, використання сучасних інструментів ринкових відносин у процесі попередження незаконного відтворення і розповсюдженню комп'ютерних програм і баз даних; в) соціально-політичні (боротьба з впливом криміногенних факторів, посилення активності громадян у правоохоронній діяльності, сприяння розвитку попереджувальних функцій соціальних громад); г) державно-правові (ефективна профілактична діяльність державних органів, установ, організацій та службових осіб, розвиток та вдосконалення законодавства, поліпшення правозастосовної діяльності); д) соціально-психологічні (подолання антисупільної психології, сприяння морально-психологічній нетерпимості до правопорушників, формування здорової моральної атмосфери в трудових колективах, утвердження соціально позитивних моральних міжособистісних стосунків); е) культурно-виховний (підвищення рівня моральної та правової культури населення, формування поваги до норм моралі та права); ж) спеціальні (вдосконалення профілактичної діяльності державних органів, до функцій яких належить боротьба зі злочинністю у сфері обігу інтелектуальної власності).

У підрозділі 3.3. «Зарубіжний досвід запобігання незаконному відтворенню та розповсюдженню комп'ютерних програм і баз даних» показано, значна увага по запобіганню комп'ютерного піратства зосереджена на роз'ясненні користувачам нелегального програмного забезпечення юридичних основ захисту авторських прав, які встановлюють правила і процедури, що запобігають відтворенню і поширенню нелегальних копій комп'ютерних програм і призводять таким чином до зниження ризиків юридичного переслідування.

Зарубіжними компаніями, що виготовляють програмне забезпечення, поширюються рекомендації по запобіганню порушень авторських прав на комп'ютерні програми, в яких надається алгоритм їх виявлення та легалізації.

Компаніями, які випускають програмне забезпечення та громадськими організаціями, що захищають авторські права роз'яснюються недоліки неліцензійного програмного забезпечення: відсутність надійності і безпеки; відсутність сервісної технічної підтримки; обмеженість в отриманні поновлень; висока ймовірність зараження комп'ютера вірусами; виток персональної (конфіденційної інформації); значні фінансові втрати через збої; ризик бути притягнутим до юридичної відповідальності.

За кордоном значна увага приділяється технічному захисту програмних продуктів.

На основі вивчення зарубіжного досвіду запропоновано заходи спрямовані на зниження рівня комп'ютерного піратства, серед яких: удосконалення національного законодавства в області авторських прав та виконання свої зобов'язання перед Всесвітньою організацією інтелектуальної власності (WIPO); створення ефективного правоохоронного механізму, який здатний захищати авторські права в Україні та протидіяти правопорушенням в цій сфері; виділяти необхідні державні ресурси для вирішення цієї проблеми, в тому числі створення спеціальних національних підрозділів у справах інтелектуальної власності, налагодження міжнародного співробітництва, організація навчання співробітників; підвищення рівня освіти та обізнаності з цих питань; використання в роботі державних органів виключно легального програмного забезпечення.

ВИСНОВКИ

У **висновках** дисертації здійснено теоретичне узагальнення та нове вирішення наукової проблеми, що полягає в розробленні таких положень:

1. Сформульовано авторське визначення понять «комп'ютерне піратство», «незаконне відтворенням комп'ютерних програм, баз даних» і «незаконне розповсюдження комп'ютерних програм, баз даних»:

– комп'ютерне піратство – протиправне використання інтелектуальної власності на комп'ютерні програми і бази даних злочинними угрупованнями, як правило організованими, з метою систематичного одержання прибутку;

– незаконне відтворенням комп'ютерних програм і баз даних – виготовлення одного чи більше їх примірників у будь-якій матеріальній формі, а також їх запис для тимчасового чи постійного зберігання в електронній (у тому числі цифровій), оптичній або іншій формі, яку може зчитувати комп'ютер, без згоди суб'єктів авторського права на них;

– незаконне розповсюдження комп'ютерних програм і баз даних – безпосереднє чи опосередковане пропонування публіці, в тому числі доведення цих об'єктів до відома публіки таким чином, що її представники можуть здійснити доступ до цих об'єктів з будь-якого місця і в будь-який час за власним вибором, вчинені без згоди суб'єктів авторського права на них.

2. Соціально-правова обумовленість криміналізації незаконного відтворення та розповсюдження комп'ютерних програм і баз даних визначається негативними наслідками, що: а) послаблюють індустрію інтелектуальної власності; б) підривають економічну міць України – в бюджет якої не надходять значні суми податків; в) підривають міжнародний авторитет України – цивілізованими країнами вона не сприймається як правова держава, що перешкоджає інвестуванню в економіку України іноземних капіталів; г) сприяють правовому нігілізму; д) формують надприбутки, що отримуються в ході злочинної діяльності, контролюються й використовуються організованою злочинністю.

3. Констатується, що у країнах СНД існує різний підхід до визначення місця норми про кримінальну відповідальність за порушення авторських прав на комп'ютерні програми і бази даних у системі Кримінального Закону, конструювання диспозиції норми як матеріальної й формальної, розмежування відповідальності за замах на аналізовані нами об'єкти інтелектуальної власності.

Уніфікація й гармонізація кримінального законодавства держав-учасників СНД про відповідальність за замах на інтелектуальну власність в цілому, і комп'ютерні програми і бази даних зокрема, є найважливішим засобом створення єдиної нормативно-правової бази міждержавного співробітництва країн СНД у цій області.

4. З метою удосконалення ст. 176 КК України, примітку до цієї статті слід доповнити першим абзацом такого змісту: «Розмір завданої суб'єкту авторського права матеріальної шкоди визначається як сума коштів (винагороди), яку б отримав (мав отримати) суб'єкт авторського права у разі, якщо б зазначені у диспозиції ст. 176 КК України дії були вчинені з дотриманням чинного законодавства України, тобто як сума втраченої (упущеної) вигоди. З метою

точного та об'єктивного визначення розміру даної матеріальної шкоди призначається судова експертиза...».

Матеріальна шкода повинна бути завдана саме суб'єктам авторського права, які мають бути визнані потерпілими та/або цивільними позивачами у відповідній кримінальній справі по обвинуваченню за ст. 176 КК України. Тому, запропоновано, ч. 1 ст. 176 КК України у такій редакції: «Незаконне відтворення, розповсюдження творів науки, літератури і мистецтва, комп'ютерних програм і баз даних, а так само незаконне відтворення, розповсюдження виконань, фонограм, відеогам і програм мовлення, їх незаконне тиражування та розповсюдження на аудіо та відеокасетах, дискетах, інших носіях інформації, або інше умисне порушення авторського права і суміжних прав фізичної або юридичної особи, які набули таких прав за законом або договором, якщо це завдало матеріальної шкоди у значному розмірі...».

5. На підставі результатів проведеного аналізу можна констатувати, що на початку досліджуваного періоду (2003 р.), рівень комп'ютерного піратства становив 91 % (на кожному з досліджених 100 комп'ютерів на 91 було виявлено піратське програмне забезпечення). Надалі спостерігалось певне зменшення цього рівня (у 2007 р. він становив 83 %). Але починаючи з 2008 р. спостерігається поступове зростання рівня комп'ютерного піратства, і, у 2011 р. він досягнув 86 % . Головними регіонами за кількістю виявлених злочинів у сфері інтелектуальної власності являються м. Київ, Донецька, Дніпропетровська, Харківська та Одеська області.

6. Основними причинами та умовами, що сприяють вчиненню незаконного відтворення і розповсюдження комп'ютерних програм і баз даних є: а) відсутність комплексної державної програми захисту інтелектуальної власності; б) малоефективний механізм моніторингу; в) недоліки у системі органів законодавчої, виконавчої й судової влади, підрозділів (посадових осіб), які спеціалізуються на захисті інтелектуальної власності; г) у край низький рівень реального розкриття аналізованих злочинів; д) слабкорозвинена система професійної підготовки й підвищення кваліфікації фахівців в області протидії незаконному відтворенню та розповсюдженню комп'ютерних програм і баз даних ; е) малоефективний механізм взаємодії недержавних структур з державними правоохоронними органами; ж) низький рівень кооперації національних і закордонних правоохоронних органів.

7. До основних заходів загальносоціального запобігання незаконному відтворенню і розповсюдженню комп'ютерних програм і баз даних віднесено: 1) систематичне виявлення та аналіз факторів, які сприяють вчиненню незаконного відтворення і розповсюдження комп'ютерних програм і баз даних, розробка заходів щодо їх усунення, нейтралізації чи позитивного перетворення; 2) вивчення протиріч і конфліктів на загальносоціальному рівні, які призводять до виникнення і реалізації злочинних намірів, а також до формування особи злочинця, який вчиняє незаконне відтворення і розповсюдженню комп'ютерних програм і баз даних; 3) обов'язкове залучення до діяльності із запобігання незаконному відтворенню і розповсюдженню комп'ютерних програм і баз даних громадських об'єднань і підрозділів Державної служби інтелектуальної власності

України; 4) систематичне інформування громадян (споживачів) – потенційних жертв незаконного відтворення і розповсюдження комп'ютерних програм і баз даних про способи вчинення таких злочинів, заходи протидії зазначеним злочинним проявам, ознаки контрафактної продукції.

8. До основних заходів спеціально-кримінологічного запобігання незаконному відтворенню та розповсюдженню комп'ютерних програм і баз даних, здобувачем віднесено: а) економічні (контроль за дотриманням законодавства у сфері обігу інтелектуальної власності); б) удосконалення системи економічного аналізу та обліку, використання сучасних інструментів ринкових відносин у процесі попередження незаконного відтворення і розповсюдження комп'ютерних програм і баз даних; в) соціально-політичні (боротьба з впливом криміногенних факторів, посилення активності громадян у правоохоронній діяльності, сприяння розвитку попереджувальних функцій соціальних громад); г) державно-правові (ефективна профілактична діяльність державних органів, установ, організацій та службових осіб, розвиток та вдосконалення законодавства, поліпшення правозастосовної діяльності); д) соціально-психологічні (подолання антисуспільної психології, сприяння морально-психологічній нетерпимості до правопорушників, формування здорової моральної атмосфери в трудових колективах, утвердження соціально позитивних моральних міжособистісних стосунків); є) культурно-виховний (підвищення рівня моральної та правової культури населення, формування поваги до норм моралі та права); ж) спеціальні (вдосконалення профілактичної діяльності державних органів, до функцій яких належить боротьба зі злочинністю у сфері обігу інтелектуальної власності).

СПИСОК ОПУБЛІКОВАНИХ ПРАЦЬ ЗА ТЕМОЮ ДИСЕРТАЦІЇ

1. Безуглий Л. А. Міжнародно-правовий захист авторського права на комп'ютерні програми і бази даних / Л. А. Безуглий // Науковий вісник Академії муніципального управління. Серія «Право». – 2012. – № 2. – С. 188–195.
2. Безуглий Л. А. Кримінально-правова характеристика незаконного відтворення та розповсюдження комп'ютерних програм і баз даних / Л. А. Безуглий // Науковий вісник Ужгородського національного університету Серія «Право». – 2012. – № 3. – С. 89–97.
3. Безуглий Л. А. Щодо зарубіжного досвіду запобігання незаконному відтворенню та розповсюдженню комп'ютерних програм і баз даних / Л. А. Безуглий // Форум права. – 2012. – № 4. – С. 73–78. [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://archive.nbuv.gov.ua/e-journals/FP/2012-4/12blaibd.pdf>.
4. Безуглий Л. А. Питання соціально-правової обумовленості незаконного відтворення та розповсюдження комп'ютерних програм і баз даних / Л. А. Безуглий // Науковий вісник Ужгородського національного університету. Серія «Право». – 2013. – Вип. 1. – Ч. 2. – С. 154–163.
5. Безуглий Л. А. Причини й умови незаконного відтворення та розповсюдження комп'ютерних програм і баз даних / Л. А. Безуглий // Науковий вісник Національної академії внутрішніх справ. – 2013. – № 1. – С. 218–225.

6. Безуглий Л. А. Кримінологічна характеристика осіб та угруповань, які займаються незаконним відтворенням та розповсюдженням комп'ютерних програм і баз даних / Л. А. Безуглий // Наукові записки Львівського університету бізнесу та права. – 2013. – № 10. – С. 175–183.

7. Безуглий Л. А. Організовані групи злочинців та профілактична діяльність щодо них / Л. А. Безуглий // Наук.-практ. конф. «Формування громадянського суспільства та правової держави в контексті Європейської інтеграції» (Київ, 21-22 квітн. 2006 р.). – К. : 2006. – С. 193 – 195.

8. Безуглий Л. А. Проблеми встановлення причин і умов, які сприяють вчиненню злочинних порушень прав інтелектуальної власності / Л. А. Безуглий // Матеріали міжнар. наук.-практ. конф. «Науковий потенціал сучасної юриспруденції» (Тернопіль, 15 груд. 2009 р.). – Тернопіль : Юридична лінія, 2009. – С. 6–7.

9. Безуглий Л. А. Проблеми експертного дослідження при злочинному порушенні авторського права на комп'ютерні програми і бази даних / Л. А. Безуглий // Матеріали міжнар. наук.-практ. конф. «Проблеми правотворчості очима науковців» (Тернопіль, 9 лют. 2010 р.). – Тернопіль : Юридична лінія, 2010. – С. 4–6.

10. Безуглий Л. А. Проблеми протидії порушенням авторського права на комп'ютерні програми і бази даних / Л. А. Безуглий // Матеріали наук.-практ. конф. «Проблеми розбудови держави та громадянського суспільства в Україні» (Київ, 16-17 квітн. 2010 р.). – К. : 2010. – С. 126–127.

11. Безуглий Л. А. Сучасні тенденції комп'ютерного піратства / Л. А. Безуглий // Матеріали міжнар. наук.-практ. конф. «Стан та перспективи розвитку правової культури в Україні» (Тернопіль, 25 лют. 2011 р.). – Тернопіль : Юридична лінія, 2011. – С. 86–87.

12. Безуглий Л. А. Кримінологічна характеристика злочинних порушень прав інтелектуальної власності на комп'ютерне програмне забезпечення / Л. А. Безуглий // Матеріали міжнар. наук.-практ. конф. «Напрямки вдосконалення міжнародного та національного права на сучасному етапі» (Тернопіль, 8 грудня 2011 р.). – Тернопіль: Юридична лінія, 2011. – С. 54–55.

13. Безуглий Л. А. Розвиток правової охорони програм для ЕОМ та сучасні тенденції «комп'ютерного піратства» / Л. А. Безуглий // зб. тез наук. семінару «Шляхи реформування правової системи України». – Луцьк : ЛІРоЛ, 2011. – С. 15–17.

14. Безуглий Л. А. Характеристика злочинної діяльності щодо порушення прав інтелектуальної власності на комп'ютерне програмне забезпечення / Л. А. Безуглий // Матеріали наук.-практ. семінар. «Взаємодія слідчого зі спеціалістами експертних підрозділів ОВС у ході дослідчої перевірки: проблемні питання» (Київ, 23 грудн. 2011 р.). – К. : ННПСіК НАВС, 2012. – С. 19–21.

15. Безуглий Л. А. Законодавство країн СНД про відповідальність за незаконне відтворення та розповсюдження комп'ютерних програм і баз даних / Л. А. Безуглий // Матеріали міжнар. наук.-практ. конф. «Актуальні питання державотворення в Україні очима молодих науковців» (Тернопіль, 15 лют. 2012 р.). – Тернопіль : Юридична лінія, 2012. – С. 33–38.

16. Безуглий Л. А. Питання соціально-правової обумовленості незаконного відтворення та розповсюдження комп'ютерних програм і баз даних / Л. А. Безуглий // Матеріали Всеукр. наук.-прак. конф. «Державотворення та правотворення в період реформ: питання теорії та практики» (Київ, 19-20 квітн. 2012 р.). – К. : ННІЗДН НАВС, 2012. – Ч 2. С. 171–174.

17. Безуглий Л. А. Спеціально-кримінологічні заходи запобігання незаконному відтворенню та розповсюдженню комп'ютерних програм і баз даних / Л. А. Безуглий // Матеріали міжвуз. наук.-прак. конф. «Актуальні проблеми кримінологічної політики в Україні» (Київ, 25 квітн. 2012 р.). – К. : НАВС, 2012. – С. 150–153.

18. Протидія кіберзлочинності в Україні: правові та організаційні засади : навч. посіб. / [О. Є. Користін, В. М. Бутузов, О. А. Безуглий та ін.]. – К. : Видавничий дім «Скіф», 2012. – 728 с.

АНОТАЦІЯ

Безуглий Л. А. Запобігання незаконному відтворенню та розповсюдженню комп'ютерних програм і баз даних. – Рукопис.

Дисертація на здобуття наукового ступеня кандидата юридичних наук за спеціальністю 12.00.08 кримінальне право та кримінологія; кримінально-виконавче право. – Національна академія внутрішніх справ, Київ, 2013.

Дисертацію присвячено актуальним проблемам запобігання незаконному відтворенню та розповсюдженню комп'ютерних програм і баз даних, зокрема: досліджено процеси виникнення та встановлення кримінальної відповідальності за порушення авторського права на комп'ютерні програми та бази даних; з'ясовано генезис законодавства України та деяких країн Європи та Азії з питань запобігання злочинам, пов'язаним із порушенням авторського права на комп'ютерні програми та бази даних; досліджено стан і тенденції злочинності, пов'язаної з порушенням авторського права на комп'ютерні програми та бази даних в Україні, визначено зв'язок таких злочинів з іншими злочинами, у сфері економіки та корупцією; обґрунтовано детермінанти таких злочинів; наведено кримінологічну класифікацію осіб, які вчиняють незаконні відтворення та розповсюдження комп'ютерних програм та баз даних; розроблено систему заходів загальносоціального та спеціально-кримінологічного запобігання незаконному відтворенню та розповсюдженню комп'ютерних програм та баз даних.

Ключові слова: комп'ютерні програми; бази даних; незаконне відтворення; незаконне розповсюдження; авторське право; запобігання; протидія комп'ютерному піратству.

АННОТАЦИЯ

Безуглый Л. А. Предотвращение незаконного воспроизведения и распространения компьютерных программ и баз данных. – Рукопись.

Диссертация на соискание ученой степени кандидата юридических наук по специальности 12.00.08 уголовное право и криминология; уголовно-исполнительное право. – Национальная академия внутренних дел, Киев, 2013.

В условиях стремления Украины быть полноправным членом мирового сообщества, основными задачами настоящего с соблюдением мировых стандартов в сфере охраны объектов интеллектуальной собственности и создания такого механизма регулирования отношений в этой сфере, в условиях соответствия международным требованиям служил бы национальным интересам. Программное обеспечение, в условиях стремительного технологического развития постоянно совершенствуется в соответствии с требованиями современности, является объектом интеллектуальной собственности, который испытывает наибольшее влияние правонарушений, что, в свою очередь, обусловлены существенной разницей между затратами интеллектуальных ресурсов на создание компьютерных программ и затратами на их незаконное копирование и распространение.

Несоблюдение прав интеллектуальной собственности создает серьезные препятствия для технологического и экономического развития страны и негативно влияет на ее инвестиционную привлекательность. Высокий уровень компьютерного пиратства в Украине, огромные масштабы незаконного использования объектов авторских и смежных прав с неизбежностью ведут к подрыву экономики страны, ставят под угрозу существование национальной легальной индустрии в этой сфере.

Диссертация посвящена актуальным проблемам предотвращения незаконного воспроизведения и распространения компьютерных программ и баз данных: исследованы процессы возникновения, внедрения и правового регулирования авторского права на компьютерные программы и базы данных; выяснен генезис законодательства Украины и некоторых стран Европы и Азии по вопросам предотвращения преступлений, связанных с нарушением авторского права на компьютерные программы и базы данных; исследовано состояние и тенденции преступности, связанной с нарушением авторского права на компьютерные программы и базы данных в Украине, определена связь таких преступлений с другими преступлениями в сфере экономики и коррупцией; обоснованы детерминанты таких преступлений; проведена криминологическая классификация лиц, которые совершают незаконные воспроизведения и распространение компьютерных программ и баз данных; разработана система мероприятий общесоциального и специально-криминологического предотвращения незаконного воспроизведения и распространения компьютерных программ и баз данных.

Объектом исследования есть общественное отношение, которое возникало в связи с незаконным воспроизведением и распространением компьютерных программ и баз данных.

Предметом исследования являются предотвращение незаконного воспроизведения и распространения компьютерных программ и баз данных в Украине.

За характером и содержанием рассмотренных вопросов диссертация есть одним из первых в Украине монографических комплексных исследований проблем предотвращения незаконного воспроизведения и распространения компьютерных программ и баз данных в стране. В диссертации обосновывается ряд новых теоретических положений и выводов, которые расширяют научное представление о системе мероприятий противодействия указанным преступлениям.

Одной из причин неэффективного предотвращения преступных нарушений авторского права путем незаконного воспроизведения и распространения компьютерных программ и баз данных в Украине выступает недостаточная научная разработка указанной проблемы в криминологии. Все это выдвигает указанную многоплановую проблему в круг актуальных направлений криминологических исследований.

Ключевые слова: компьютерные программы; базы данных; незаконное воспроизведение; незаконное распространение; авторское право; предупреждение; противодействие компьютерному пиратству.

SUMMARY

Bezugliy L. A. Predotvrashchenie of illegal reproduction and distribution of computer programs and databases. – Manuscript.

The dissertation on reception of scientific degree of the candidate of jurisprudence behind a specialty 12.00.08 Criminal law and Criminology; Crime-executive law. – National Academy of Internal Affairs, Kyiv, 2013.

The dissertation is devoted actual problems of prevention of illegal reproduction and distribution of computer programs and databases: processes of occurrence, introduction and legal regulation of the copyright to computer programs and databases are investigated; genesis of the legislation of Ukraine and some countries of Europe and Asia concerning prevention of the crimes connected with a copyright infringement on computer programs and databases is found out; the condition and tendencies of the criminality connected with a copyright infringement on computer programs and databases in Ukraine is investigated, communication of such crimes with other crimes in sphere of economy and corruption is defined; determinants of such crimes are proved; classification of persons which make illegal reproduction and distribution of computer programs and databases is developed криминологическая; The system of actions general social and specially-kriminologicheskogo prevention of illegal reproduction and distribution of computer programs and databases is developed.

Keywords: computer programs; databases; illegal reproduction; illegal distribution; the copyright; preventions; counteraction to a computer piracy.